

Si igitur superstitiosum esset, ob orationem ad calceos benedictos factam concedere convenientem indulgentiam, superstitiosum quoque esset, eam concedere ob visitationem quorundam templorum vel altarium, ob processionem per aliquos vicos, ob auditionem missae, praesertim in capella papae, vel susceptionem benedictionis die paschatis ab ipso. Quod tamen asserere non est nisi errantium et „non intelligentium neque quae loquuntur neque de quibus affirmant.“¹

22. Quia igitur usus calculorum benedictorum non est cur aboleatur, sed potius multis de causis retineatur, superest ut, si aliquis se immiscuit abusus, reformetur. Quod quidem commode fiet, si tam in concedendis indulgentiis quam in jam concessis conveniens causa apponatur ad indulgentiam, quae debet concedi.

Et quidem si plenaria erit, videtur mihi sufficiens causa: congrua quaedam frequentatio orationis et sacramentorum poenitentiae et communionis. Ex hac enim ultra professionem fidei in haereticos hujus temporis, sequitur etiam renovatio et reformatio morum. Quae duo magna causa sunt plenariae indulgentiae, quia ad magnam Dei gloriam et ecclesiae utilitatem cedunt.

Et haec dicta sint de indulgentiis ob usum calculorum concessis. Et omnia a me dicta libenter et humiliter submitto non solum iudicio sanctae sedis apostolicae sed etiam cuiusvis melius sentientis.

¹ I. Tm. 1, 7.

X.

Suffragium de Johanni Grimani, patriarchae Aquilejensis, doctrina de praedestinatione, in concilio Tridentino cum processu ejusdem patriarchae propositum.

Quando ita jussit D. V. Illma breviter dicam et sin- cere, quid de unaquaque propositionum, quas ejus jussu excerpti ex quadam epistola mihi videbatur.

Fateor tamen, me paene invitum istas annotationes fecisse, tum quia habet s. officium multos viros doctos et exercitatos, qui melius possent ista praestare, tum quia mens divisa et in procinctu itineris posita non potuit libros videre, nec sese colligere ad hanc rem mature (ut par erat) considerandam. Ideo condonabit D. V. Illma, si quid erratum fuerit, condonabit etiam, ut spero, si sincere profe- ram, quid mihi videatur de quibusdam in illa epistola in- sertis. Nam contra personam ejus (auctoris) profiteor me nihil dicturum, et quia mihi facile persuadeo, ipsum catholicum esse et iudicio sanctae matris ecclesiae subjectum, et quia etiam, quum non esset in rebus sacris et in dogmatibus ecclesiae satis exercitatus, scripsit bona fide et absque pertinacia quae sibi vera videbantur, et quae si visa sibi fuissent aut ostensa ecclesiae doctrina contraria, ea facil- lime rejecisset neque ut sua recognosceret. Subjiciam singillatim ipsasmet propositiones ab eo vulgari sermone scriptas et quaecumque iudicium meum de unaquaque eorum.

Propositio I.

Prima igitur propositio est: „*Li predestinati non si possono dannare, nè li presciti salvare.*“ Quae quidem

videtur haeresim sapiens et scandalosa et temeraria. Quod ut ostendam, primo suppono, idem esse dicere praedestinatum non posse damnari neque praescitum salvari, ac si diceretur, praedestinatus necessario salvatur et praescitus necessario damnatur, quod verum esse constat ex dialecticis et theologicis et ex communi modo loquendi. Suppono secundo ex eisdem fundamentis, duplicem esse necessitatem: absolutam, quae est, quum res ipsa per se considerata non potest aliter se habere, quia habet causas determinatas, ut necesse est, solem oriri; et ex suppositione, quae tunc est, quum res quidem per se ipsam contingens est, et indeterminatas causas habet, et ideo aliter se habere potest, tamen si aliquid supponatur, non potest aliter se habere; et haec quidem necessitas potius est in ipsa illatione, quam in re, quae infertur; ut si video Socratem sedentem, necesse quidem est, ut sedeat, non per se, quia surgere potest, sed ex suppositione, si ego video illum sedentem. Tertio suppono, propositionem loqui de necessitate absoluta et non de ea suppositione aut consequentia; ut deducitur primo, quia propositio cuiusdam concionatoris, quae munda suscipitur in epistola habebat: *Praedestinatus non potest aliquo modo damnari*, quod quidem necessitatem absolutam dicit; secundo constat, quia ad probandam necessitatem adducitur aeternitas et immutabilitas Dei, a qua sola dicitur pendere praedestinatio ac reprobatio et quam nec nos, nec daemon ipse, nec aliqua creatura impedire potest, et quae si impediretur, non esset, ut dicitur, Christi sanguis securus; tertio, quia asseritur, ita esse necessarium, ut reprobis damnetur, sicut filius referat naturam patris sui, quae omnia necessitatem absolutam probant.

De qua, supposito, quod propositio loquatur, constat imprimis, quod sapiat haeresim praedestinatariorum; quia ut refert divus Ildephonsus archiepiscopus Toletanus in suo catalogo haereticorum haeresi 90,¹ praedestinariani as-

¹ Non S. Ildephonsus sed auctor ignotus operis, cui titulus „Praedestinatus“, in libro primo haeresium catalogum exhibente, haer. utique 90. Migne P. L. 53. 620.

serebant, praedestinatos ad bonum necessario salvari, praedestinatos autem ad malum necessario damnari. De quo errore idem Ildephonsus in libro edito contra libellum quemdam istorum¹, ita ait: „Nonagesimam haeresim praedestinariani fecerunt ostendentes libros falsos, quos Augustini confingunt, cujus dicta in multis locis leguntur istis libris valde contraria. Datur ergo catholicis vera suspicio, quod tam scelerata dicta viri orthodoxi esse non possint.“² Idem in eosdem praedestinarianos ibidem ait: „Prophetae omnes vocant, apostoli omnes vocant, Christus omnes vocat, in toto orbe terrarum sacerdotes Dei innumerabiles omnes vocant ad gratiam et misericordiam Dei et ad indulgentiam, soli duo aut tres homunciones, ceruum habentes cor, egrediuntur cum his libris apostaticis, quos viri catholici esse confingentes, totum vulnerant mundum; qui novum genus blasphemiae inducentes dicunt, quod Deus non omnes homines vult salvos fieri et ad agnitionem veritatis venire, atque unius loci obscuritatem passi, tanto lumini tamque immenso splendor tenebrarum suarum volunt inferre caliginem.“ Haec ille.

Quod vero scandalum sit, et occasionem praebet peccandi idem auctor confirmat dicens de hoc errore: „Octoginta novem haereses in primo libro conscripsimus; nullam ita hominibus ad crimina frena laxasse conspeximus, nullam sic blasphemias in Deum astruentem invenimus,“ et paulo inferius: „Quis non videat, quid hoc dolo tollatur sollicitudinis justis timendi, ne corruant, et peccatoribus amputetur effectus sperandi, ne surgant.“

Quod vero sit temeraria, hoc est, sine sufficienti ratione asserta, ex eo probatur, quia loca scripturae, quae adducit ad probandam hanc necessitatem praedestinationis et reprobationis, legerunt omnes majores nostri, et ita in-

¹ Liber secundus dicti anonymi hoc scriptum Augustino attributum continet; tertius idem refellit.

² Lib. III. post praef. Migne l. c. 627.

tellexerunt, ut nullam necessitatem absolutam ex illis deducerent.

Propositio II.

Secunda propositio, videlicet: „*Ha rivelato lo Spirito Santo a consolation nostra contra gl' errori et inimici della gratia questa verità, che hora io confesso, che li predestinati et eletti da Dio secondo il beneplacito della sua volontà non si possono dannare, e così li presciti e reprobati non si possono salvare,*“ eadem est cum priori, et eisdem notis videtur digna. Sed ideo illam adnotavi seorsum, quia tacite videtur sugillare catholicos et vix non ecclesiam sanctam, quum initio ait: Ha rivelato lo Spirito Santo a consolation nostra contra gl' errori et inimici della gratia questa verità, che hora io confesso; perspicuum autem est, quod eo tempore, quo auctor scripsit hanc epistolam, catholici erant, qui contra hanc necessitatem praedestinationis docebant, et qui de illis, qui illam praedicabant, scandalizabantur. Catholicos igitur vocat inimicos gratiae et dicit, eos in errore esse; quod non solum injuriosum est, sed contra illum articulum: Credo sanctam ecclesiam catholicam. Sancta enim est, quia munda est ab errore, et non inimica gratiae Dei.

Propositio III.

Tertia propositio, quae sic inquit: „*Adunque bisogna concludere, che la predestinatione et reprobatione è voluta da Iddio, si perchè la scrittura lo dice et Paulo in questo luogo, et in molti altri apertamente lo confessa, come perchè ella non cade sotto principii naturali, essendo tutta divina e spirituale, et pendendo sola dalle libere promesse, che Dio ci ha fatte,* primo notari potest, quia nimis secure et confidenter asserit, praedestinationem et reprobationem aequaliter esse a solo Deo et sine discrimine, quum tamen multi doctorum tam antiquorum quam scholasticorum discrimen faciant, et praedestinationem tribuant soli divinae clementiae absque praevisione meritorum, reprobationem autem

tribuant divinae justitiae decernenti poenam praevisionis peccatis hominum. Quia tamen alii etiam catholici utrumque tribuant Deo, et auctor illos voluit sequi, non est in hoc reprehendus, sed in illo, quod in fine ait, praedestinationem et reprobationem pendere ex liberis promissionibus Dei nobis factis. Quod omnino falsum est. Primo quia praedestinatio antiquior est et aeterna, promissiones autem, quas Deus facit nobis, in tempore fiunt. Error autem est dicere, quod aeternum pendeat a temporali, quum potius viceversa se res habeat. Quia enim ab aeterno Deus elegit aliquos ad aeternam vitam, ideo in tempore illis talia pollicetur, nam ante tempus non erat, cui polliceretur. Secundo, reprobatio quia aeterna est, et secundum auctorem sine praevisione demeritorum, non potest pendere a temporali promissione. Tertio reprobationem nulla sequitur promissio Dei, sed potius minae et si aliquid illam praecederet a quo penderet, essent potius minae quam promissiones.

Propositio IV.

In quarta propositione, quae sic habet: „*Il medesimo conferma Giovanni nella sua apocalipsi descrivendo gl' eletti nel numero delli 12000 per ciascuna tribù posti nel libro della vita e dice che erano segnati non d' altro che del sangue di Jesu Christo non già per trapassare in quello della morte, perchè la sua revelatione haverebbe più tosto potuto fare confusione, che consolatione negli animi nostri, nè il sangue del Redentore sarebbe stato sicuro,*“ duo occurrant notanda. Primo hoc, quod reputat inconueniens, si apocalypsis vel scriptura aliqua canonica faciat alicui confusionem et non pacem et consolationem, quum tamen manifestum sit, quod scriptura malis et nolentibus respiciere, imo et bonis, si non perseveraverint, confusionem afferat, dum illis minatur aeterna supplicia, sicut bono perseveranti pollicetur aeterna gaudia, juxta illud Isaiae: „*Dicite justo, quoniam bene, quoniam fructum adinventio- num suarum comedet. Vae impio in malum, retributio enim manuum ejus fiet ei.*“¹ Christus Dominus in evan-

¹ Is. 3, 10.

gelo, qui dixit: „Beati pauperes spiritu“¹ etc., „Beati qui lugent“² etc., dixit etiam: „Vae vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram“³ etc. Similiter Paulus ait: „Qui reddit unicuique secundum opera ejus, iis quidem, qui secundum patientiam boni operis gloriam et honorem et incorruptionem quaerunt, vitam aeternam; iis autem, qui sunt ex contentione et qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati, ira et indignatio“⁴ etc. Dicere igitur, quod scripturae solum offerant pacem et consolationem, contra scripturam est, et sapere videtur errorem Lutheri, qui aiebat, promissiones evangelicas absolutas esse et a nulla conditione pendere.

Secundo notatu dignum est, quod ait, sanguinem Christi non fore securum, si reprobatus posset salvari, vel praedestinatus reprobari. Manifestum enim est, quod ex hoc, quod reprobis posset salvari, nihil deperit Christi sanguini, quum ejus virtute id possit; rursus nihil deperit illi, si praedestinatus potest damnari, quia non defectu sanguinis id potest, sed proprio. Laus quoque sanguinis Christi est, quod ejus effusio non violet naturas, sed conservet, ita ut praedestinatus libere et contingenter salvetur, et reprobis similiter damnentur; siquidem utriusque natura libera est. Error igitur est, asserere, non esse securum sanguinem Christi, si haec absoluta necessitas non inducatur.

Propositio V.

In quinta propositione, videlicet: „Il predestinare di Dio è il profetizzare suo, secondo questo stilo, che impossibile sia, che altro riesca di quello, che ab eterno è preveduto“, duo errores occurrebant. Primus quod praedestinatio Dei sit sua prophetia et praedictio, nam praedestinatio, quia aeterna, non est praedictio; nullus enim erat ab aeterno, cui aliquid Deus praediceret; rursus non est sola praevio-

¹ Mat. 5, 3

² Luc. 6, 24.

³ Mat. 5, 5.

⁴ Rom. 2, 7, 8.

sed praedilectio, est enim pars providentiae secundum omnes doctores; et secundum eosdem providentia non solum scientiam Dei includit, qua omnia regere et ad finem debitum dirigere scit, sed voluntatem etiam qua velit. Ideo falso et temere ita definitur praedestinatio.

Secundus error est dicere, impossibile esse aliter evenire, quam Deus praevitit. Sapit enim haec propositio articulum illum Joannis Wiclef damnatum sess. 8. concilii Constantiensis, qui aiebat: „Omnia de necessitate absoluta eveniunt.“¹ Si enim sola praevio Dei necessitatem rebus imponit, quum Deus omnia praevideat, omnia de necessitate eveniunt; quod non solum est contra fidem sed contra omnem bonam philosophiam, quae ita fatetur divinam providentiam, ut fatalem necessitatem neget.

Propositio VI.

In sexta propositione, quae sic ait: „Certo è che se la scrittura si deve adempire, è necessario, che il prescito non si possi salvare, perchè egli è figlio della perdizione, come dice Christo; il figliuolo non puote mai negare la natura, che il padre gli dà, e perciò diceva il Redentore: „Vos ex patre diabolo estis, quia opera ejus facitis“,² e sono proprio quelli, alli quali Iddio e Christo non mira mai con l'occhio della sua pietà“, occurrebant tria adnotanda. Primum quod, ut diximus, asserat, reprobis necessario absolute damnari. Putat hoc sequi ex eo, quod scriptura damnationem reprobis praedicat, quum tamen ut vidimus et ut fides catholica praedicat, praevio Dei et praedictio scripturae non mutat naturas, sed relinquat res necessarias in sua necessitate, et contingentes in sua contingentia.

Secundum notandum est, quod ait, quod, sicut filius non potest negare naturam, quam praebet ei pater, ita praescitus non potest non damnari. Ex quo, ut diximus, constat, quod loquatur de necessitate absoluta reprobationis;

¹ Est articulus 27. inter 45 damnatos.

² Joh. 8, 44.

quia absolute necessarium est, ut filius habeat naturam, quam ei confert pater.

Tertium nota dignum est, quod ait, Deum non respicere oculis misericordiae reprobos, quod manifeste est contra scripturam et sapere videtur errorem quemdam in concilio Tridentino damnatum. Scriptura enim dicit: „Misericors omnium, . . . et nihil odisti eorum, quae fecisti.“¹ Eadem iterum dicit: „Illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.“² Reprobi etiam baptizantur et caetera sacramenta suscipiunt, et in illis Dei gratiam, quamquam non ex merito et iustitia suscipiunt, ex misericordia suscipiunt, et ita pietatis oculo a Deo respiciuntur, licet ipsi culpa sua finaliter se reddant indignos. Sapere igitur videtur haec assertio errorem illum damnatum sess. 6. can. 17. concilii Tridentini, qui sic habet: „Si quis justificationis gratiam nonnisi praedestinitis ad vitam contingere dixerit, reliquos vero omnes, qui vocantur, vocare quidem, sed gratiam non accipere, utpote divina potestate praedestinos ad malum, anathema sit.“³

Propositio VII.

Septima propositio, videlicet: „*Alla volontà di Dio nessuno fa resistenza, perchè è detto dal propheta: Quis est qui resistat cultui meo?*“⁴ contra scripturam est et sapere videtur errorem ab ecclesia damnatum. Scriptura enim in multis locis assertit, nos resistere divinae voluntati, dicente Job de quibusdam: „Ipsi vero rebelles fuerunt luminibus.“⁵ Job quoque dicit: „Quis restitit ei et habuit pacem?“⁶ et David: „Si hodie vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra.“⁷ et Isaias: „Tota die expandi manus meas ad populum non credentem et contradicentem.“⁸ et sapientia per Salomonem: „Vocavi et renuistis . . . despe-

¹ Sap. 11, 24, 25.

² Joh. 1, 9.

³ Jerem. 49, 19; 50, 44.

⁴ Job. 24, 13.

⁵ Job. 9, 4.

⁶ Psalm. 94, 8.

⁷ Rom. 10, 21, secundum Is. 65, 2.

xistis omne consilium meum.“¹ et Dominus in evangelio: „Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et nolistis“², et Stephanus dicebat Judaeis: „Dura cervice et incircumcisis cordibus et auribus, vos semper Spiritui sancto resistitis, sicut patres vestri, ita et vos.“³ Ideo can. quarto decreti de justificatione concilii Tridentini anathemate damnatur asserens, liberum arbitrium non posse dissentire, si velit, Deo excitanti et vocanti.

Propositio VIII.

Octava propositio, quae sic se habet: „*Non ci elegge semplicemente per abbandonarci e lasciarsi liberi nelle mani delli nostri proprii consigli,*“ vera est quoad ejus priorem partem. Non enim Deus eligit aliquem ut finaliter eum derelinquat. Posterior autem pars, quod non eligat, ut relinquat nos liberos in manu consilii nostri, videtur expresse contra scripturam, quae de primis nostris parentibus (qui plene secundum ecclesiae definitionem electi fuerunt) inquit: „Deus ab initio constituit hominem et reliquit illum in manu consilii sui; adjecit mandata et praecepta sua; si volueris mandata servare, conservabunt te, et in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam et ignem; ad quod volueris, porrige manum tuam. Ante hominem vita et mors, bonum et malum; quod placuerit ei, dabitur illi.“⁴

Propositio IX.

Nona propositio: „*E perciò questi servi, i quali si conoscono figliuoli, operano sempre con amore et non con timore*“ duo habet reprehensione digna. Primum est, quod electi se cognoscunt filios Dei, et quia filios Dei vocat electos ipsos, manifeste sapit errorem dicentium, citra reve-

¹ Mat. 23, 37.

² Prov. 1, 24, 25.

³ Act. 7, 51.

⁴ Eccles. 15, 14 - 18.